Werner, Bogusław

Grób popielnicowy z okresu rzymskiego z Korczewa, pow. sokołowski

Światowit 18, 193-197

1939 - 1945

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

MUZEUM HISTORII POLSKI

BOGUSŁAW WERNER

GRÓB POPIELNICOWY Z OKRESU RZYMSKIEGO Z KORCZEWA, POW. SOKOŁOWSKI

(TOMBE À INCINÉRATION DE LA PÉRIODE DITE ROMAINE DE KARCZEW, DISTR. SOKOŁÓW)

Dzięki uprzejmości Krystynostwa Ostrowskich z Korczewa została mi wręczona do opracowania zawartość grobu popielnicowego, obsypanego resztkami stosu z miejscowości Korczew. Wykopano grób przy zakładaniu fundamentów domu dla kierownika rybołóstwa w uroczysku „Ostrów", niedaleko wsi Szczeglacin, o mniej więcej 2 km od Korczewa, a kilkadziesiąt metrów od rzeczki Kołodziejki vel. Kamionki w piasku nadrzecznym na głębokości kilkudziesięciu centymetrów. Zawartość grobu składa się: z popielnicy i z przystawki (niestety zniszczonej); na wierzchu popielnicy leżały złożone na krzyż dwa oszczepy, prócz tego wewnątrz popielnicy znajdowało się: krzesiwko, klamra do pasa i skówka od pasa. Wszystkie te przedmioty są z żelaza. Popielnica zawierała poza tym przepalone kości ludzkie, w tym kilka kawałków czaszki, oraz spopielałe resztki stosu.

Przechodzę do analizy szczegółowej.

a) Popielnica jest urną szerokootworową, ostro profilowaną, posiada wysmukłą nóżkę lejkowato rozchylającą się, jest doskonale wypalona, gładzona i czerniona. Ozdobny rowek oddziela szyję od górnej części brzuśca. Krawędź nie wywinięta. Uszko sięga od krawędzi wylotu do nasady szyi, jednak nie jest kolankowato zgięte i w środkowej części nie zwężone. Ponieważ brak kawałka krawędzi, więc można przypuszczać, że było jeszcze jedno uszko. Urna jest typową dla zasięgu kultury wenedzkiej z II okresu wpływów rzymskich. Analogie spostrzegamy, porównywując z nią popielnicę z Kozarówki pod Drohiczynem, z Sokołówka pow. radzymiński, z Wąchocka pow. iłżecki. Wymiary urny są następujące: wysokość 16,5 cm, średnica otworu 16,5 cm, średnica podstawy 9,5 cm.

b) Dwa oszczepy z bardzo wydłużonymi, stożkowatymi, okrągłymi w przekroju tulejkami. Wymiary są następujące: długość 23 cm, długość tulejki 11 cm, największa szerokość ostrza 3,5 cm, średnica otworu tulejki 1 cm. Ostrze jednego oszczepu jest płaskie, drugiego lekko dasz-

kowate w przekroju. Obydwa są formy liściowatej, jak to widać na rycinie. Jedna tulejka nie kompletnie zaklepana. Ważnym jest szczegół, iż oszczepy są złożone na krzyż; ma to charakter obrzędowy. Ciekawe, iż w niedalekiej Kozarówce koło Drohiczyna Z. Szmit również opisuje,

Fig. 1. Korczew; pow. Sokołów.

że w grobie „znalazł dwa noże żelazne skrzyżowane w ostrzach oraz skrzyżowane dwa żelazne groty oszczepów" [1].

Drugim ważnym szczegółem jest niekompletnie zaklepana tulejka jednego z oszczepów. Jest to rys charakterystyczny dla III okresu wpływów rzymskich. Analogie mamy z Luszyna pow. kutnowski: bełt do strzały z płaskim ostrzem i tulejką niedokładnie zaklepaną i ze wsi

[1] Szmit Zygmunt, *Groby z okresu lateńskiego i rzymskiego na cmentarzysku Kozarówka w Drohiczynie nad Bugiem*, „Wiadomości Archeologiczne", t. VI, 1921.

Fig. 2. Korczew, pow. Sokołów.

Bolimowskiej pow. łowicki: oszczep żelazny [2], oraz oszczep ze wsi Kosiorów (lubelskie) ze źle zaklepaną tuleją w zbiorach muzeum E. Majewskiego w Warszawie, nr inw. 18492. Powyższe szczegóły wskazują nam na wpływy gockie. Prof. Włodzimierz Antoniewicz w *Archeologii Polskiej* na str. 176 pisze: „Oszczepy z ostrzem liściastym, płaskie albo daszkowate, z okrągłą, stożkowatą i długą tuleją — wpływy gockie, z kręgu kultury letto-litewskiej" [3]. Ciekawe więc będzie porównanie i podobieństwo z oszczepami z Pomusia [4], należącymi już, co prawda, do okresu wędrówek ludów (por. Wł. Antoniewicz: *Archeologia Polski* str. 194 [5]), ale nie różniących się zasadniczo od używanych w poprzednim okresie.

c) Klamra do pasa z blaszaną skówką, obejmująca podstawę kolca. Klamra jest szeroka 4-ro boczna, z rozwidlonym kolcem na oddzielnej osi. Klamra jest charakterystyczną dla III okresu wpływów rzymskich. Analogiczne klamry znamy z Luszyna pow. kutnowski [6], ze Starachowic pow. iłżeckiego [7], oraz okaz z Wąchocka, pow. iłżecki, zapisany w inw. pod nr 25066 w zbiorach muzeum im. E. Majewskiego w Warszawie. Znamy też czworoboczne sprzączki z Kęblina pow. brzeziński, dwuczłonowe [8], wreszcie sprzączki prostokątne z ramą dwuczłonową o rozwidlonym kolcu z Kałowa pow. leszczyński [9]. Takież czworokątne klamry tylko znacznie mniejsze i z nierozwidlonym kolcem zostały znalezione w Osiecku pow. garwoliński przez p. konserwatora M. Drewkę wraz z grzebieniem ozdobionym ornamentem z kółek, typowym dla III okresu wpływów rzymskich [10]. Wykopalisko z Osiecka znajduje się w Pań-

---

[2] Antoniewicz Wł., „Wiadomości Archeologiczne", t. VII, 1922, str. 137, rys. 18, str. 139, rys. 19. *Zbiór wykopalisk w muzeum starożytności im. W. Tarczyńskiego w Łowiczu.*

[3] Antoniewicz Wł., *Archeologia Polski*, Warszawa 1928.

[4] Szukiewicz Wandalin, *Kurhany ciałopalne z Pomusia*, „Światowit" t. II, Warszawa 1900.

[5] Antoniewicz Wł., *Archeologia Polski*, Warszawa 1928.

[6] Antoniewicz Wł., „Wiadomości Archeologiczne", t. VII, 1922, str. 137, rys. 15. *Zbiór wykopalisk w muzeum starożytności im. Tarczyńskiego w Łowiczu.*

[7] Jażdżewski Konrad, *Tymczasowe sprawozdanie z poszukiwań na cmentarzysku z późnego okresu rzymskiego w Starachowicach pow. Iłżecki*, „Z otchłani wieków", 1930, zesz. V, rys. 2, nr 6.

[8] Demetrykiewicz Wł., *Wykopalisko z Kęblin i ślady rzymskiej terrasigillata w Królestwie Polskim*, „Wiadom. Numizm.-Arch.", 1905, t. V, tabl. I, nr 5.

[9] Kostrzewski J., *Wielkopolska w czasach przedhistorycznych*, Poznań 1923.

[10] Porównaj Blume E., jego okres C i CD tj. 250—325 po Chrystusie, a szczególnie grzebień na rys. 134, półokrągły, zdobiony szeregiem kółek, w dziele: *Die germanischen Stämme und die Kulturen zwischen Oder und Passarge zur römischen Kaiserzeit*, Würzburg 1912.

stwowym Muzeum Archeologicznym w Warszawie. E. Blume opisuje, iż w południowych Prusach Wschodnich, w kręgu kultury tzw. mazurskiej, znano prostokątne klamry z widelcowato rozwidlonym końcem i z szerokim płaskim okuciem końca pasa już w okresie B najmł. (str. 190), odpowiadającym okresowi II wpływów rzymskich. Tamże spotykają się w okresie C prostokątne klamry z podwójnym kolcem (str. 53).

d) Okucie końca pasa z dwoma nitami. Przedmiot ten jest silnie uszkodzony; porównaj załączoną podobiznę.

e) Żelazne krzesiwo, typowe dla II i III okresu wpływów rzymskich. Ma uszko z końcem, zawiniętym w kształcie litery S. Wyraźne ślady przepalenia w ogniu widzimy na kilku analogicznych krzesiwkach z Wąchocka, pow. iłżecki, w zbiorach Muzeum E. Majewskiego w Warszawie, oraz ze Starachowic, pow. iłżecki i z Osiecka pow. garwoliński, w zbiorach Państwowego Muzeum Archeologicznego w Warszawie.

Opisane wykopalisko jest grobem wojownika, na co wskazuje obfitość dodatków z żelaza, a przede wszystkim broni. Grób jest z pierwszej połowy III okresu wpływów rzymskich; datuje go klamra i oszczepy. Na oszczepach mamy ślad wpływów z kręgu kultury lettolitewskiej. Ważnym jest, iż w grobie korczewskim broń nie jest zgięta, lecz rytualnie złożona na krzyż, wreszcie klamra opisanego typu jest najdalej ku wschodowi wysuniętym znaleziskiem i stanowi ogniwo, łączące analogiczne znaleziska z Polski Środkowej i z południowych Prus Wschodnich tj. z kręgu kultury „mazurskiej". Prawdopodobnie klamry tego kształtu przenikały z północy ku południowi.

Kończąc, składam podziękowanie p. prof. Wł. Antoniewiczowi oraz p. dyrektorowi dr Jakimowiczowi za łaskawą pomoc, okazaną mi przy opracowywaniu niniejszego.

RÉSUMÉ

L'auteur décrit les objets trouvés dans une tombe à incinération à Korczew, distr. Sokołów. Le mobilier de cette tombe consistait en: une urne cinéraire en argile polie et noircie, (fig. 1), un vase accesoire dont seuls quelques tessons se sont conservés, deux pointes de lance en fer qu'on a trouvées croisées rituellement sur l'urne, une boucle de ceinture, un ferret en fer et un briquet en fer. Les objets en fer (fig. 2) appartiennent aux types caractéristiques pour la III période de l'époque dite romaine; ils datent très précisément la tombe et laissent voir des influences de la région letto-lithuanienne qui pénétraient en Pologne par la Prusse Orientale.